

· FØROYA · SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 14 Lýsingaprisur fyri petitreglu: 40 oyru á 1. síðu, 30 oyru á 3. og 4. síðu Leygardagin 3 apríl 1943 Bladid verður bilagt á posthúsinum, og kostar kr. 1,50 + porto um fjórðingsárið 17. árg.

Hin ósanna og landsskaðiliga orðgonga fólkaflakksins á tingi, bløðum og úti millum manna ímóti okkara peningsvirði.

Vit minnst, tá ið teir fyrstu nýprentaðu pengaseðlarnir komu, hvussu tað varð lopið út í orð og fór sum brandur millum manna, at hesir seðlar vóru valla pappiríð verdir.

Men lívið gjerdi hesa øsing ósanna.

3 ár eru nú gingin, og í hesi trý árin hava 22,4 kr. haft somu keypikraft sum eitt sterlingpund.

Orðgangurin móti okkara peningi er kortini ikki hildin uppat. Tvørturímóti!

Tá ið fólksins álit á landsins peningi er av avgerandi týðningi fyri allan handil, alt fíggjarligt samarbeiði manna millum innan sumuttanoyggja eins og fyri alla nýskapandi virkan, er tað neyðugt, at fólkið fær eina sanna frásøgn um, hvussu peningsins støða verunliga er:

Samvinnan við Danmark slitnaði í apríl 1940.

Tá vóru millum manna her á landi um 2,4 milliónur danskar kr., ið Nationalbanken státsins vegna hevði ábyrgd fyri.

Spurningurin var:

Hvat dugdu hesar milliónur sum keypikraft, nú vit komu at fáa at kalla allar okkara vørur úr Bretlandi, og Danmark var hertikið av Týskalandi og okkara samband við Danmark kvett?

Hvat var at gera fyri at stimbra virði av hesum milliónum?

Á hvønn hátt skuldu vit fáa nýggjar seðlar, um teir gomlu vóru slitnir ella um teir vegna prisbólmanina komu at verða ov fáir sum býtingarevni her á landi?

Fólkaflakkurin helt fram sum eitt lið í fullveldis- og loysingarpolitikki sínum, at vit skuldu hava ein seðlabanka, og hann setti fram uppskot um ein tilikan. Grundarlagið fyri hesum banka skuldi vera pundini, ið landið kom at vinna.

Hvat ið skuldi gerast fyri, at tær 2,4 milliónurnar, ið Føroyingar áttu í nationalbankaseðlum, ikki skuldu missa keypivirði sitt, lat flokkurin liggja og verða við tað, ið var lopið út í orð, at hesin peningur hevði mist virði sitt.

Men fólkaflakksins seðlabankauppskot var deyðfött. Ti fyri at fáa ein seðlabanka máttu vit:

1) annaðhvørt taka fulveldi, loysing — og tað vildu Bretar ikki, so leingi vit vóru hersettir av teimum, samanber Churchills útvarp og bretska stýrisins lýsing og aftursvar íggjøgnum bretska konsulin uppá Jóanesar bónda Paturssonar fyrispurning.

2) ella mátti amtmaðurin danska státsins vegna broyta seðlagerðarlógina, ið gevur státnum einaréttin til alla seðlageið. Men tað seði amtmaðurin seg ikki at kunna gera.

Fólkaflakksins seðlabankauppskot var og er so statt undir verandi kríggsviðurskiftum einans eitt «paradunummær» við ongum praktiskum týðningi.

Javnaðarmenn saman við hinum samarbeiðandi flokkunum lótu fólkaflakksins «paraduuppskot» fara, tóku verunleikan sum hann var og vórðu samdir um at royna at fáa tað frægastu møguligu skipan setta í gildi.

Fylgjandi skipan varð so fingin í lag:

Bretar átóku sær, so leingi kríggjið stóð á, at tryggja keypivirði av teim 2,4 milliónum við mótkravi uppá danska státn.

Við tí myndugleika, ið amtmaðurin sum hægsti státsins embætismaður og umboðari hevur at handla státsins vegna, meðan sambandið við kongin og ríkisstýrið er kvett, skal amtmaðurin státsins og Nationalbankens vegna hjá Bretum lata prenta seðlar, sum

kunnu fáast til brúks ímóti einum sterlingpundi fyri hvørjar 22,4 kr. Sterlingpundini verða sett í Hambros Bank í Bretlandi sum seðlabanka afturímótvirði.

Komnir úr Bretlandi fara seðlarnir í «eina» box, haðani amtmaðurin bert kann fáa teir við at leggja tilsvandandi sterlingpund, meðan tvey vitni eru til staðar.

Hesir nýprentaðu seðlar eru merkiligir við, at teir geva dupluta tryggjan:

A) Státsins og Nationalbankens ábyrgd fyri teir tryggja teimum sama virði, sum tann danska krónan hevur, um hon skuldi komið at staðið sterkari enn bretska pundini aftaná kríggjið.

B) Pundini í Hambro Bank tryggja krónuna virði av einumundi fyri hvørjar 22,4 kr., sjálvt um hin danska krónan aftaná kríggjið verður at standa í einum nógv lægri virði.

Ein dagin nakrir menn stóðu og skiftu orð um fólkaflakksins orðgongu móti peninginum, helt ein teirra fyri:

«Ikki veit eg, hvussu tað er við hasum pengunum, tit tala um og meta fyri virðileysar. Eitt stendur fast: Fólkaflakksmenn leikaðu í sum teir skuldu verið óðir, tá ið teir ikki alt í einum kundu sleppa at byta øll pund sín um fyri hasar seðlarnar.

Sannleikin er vist tann, at tá ið tað snýr sær at teimum sjálvum, halda teir seðlarnar vera ivaleysa góðar og renna á leistum eftir teimum. Tað er bara, tá ið vit aðrir skulu hava seðlarnar, at teir halda, at teir einki duga.

Eingi kalitøð til Føroyar.

Vit fáa eingi kalitøð til Føroyar í ár og muget royna at hjálpa okkum við ongum.

Kann man so ikki velja við berum handilstøðum í ár?

Jú, fyri ein part. Eg skal royna at svara fyri hvørja grøðina sær.

1) Gras.

Tað ger einki fyri graslendir um tað ikki fær kali eitt ár ella tvey. Bæði gras, sum verður sáðað í ár og eldri grasbøur gevur fulla grøði bert við at fáa t. d. 40 kg saltpetur og 20 kg av superfosfat á 1000 m².

2) Havri.

Tað bilar heldur ikki fyri Havran um hann einki kali fær, sjálvt um tað er upp úr haga fyrsta árið. Gev honum bert t. d. 40 kg av salpetur og 30 kg av superfosfat á 1000 m², so kann hann geva fulla grøði.

3) Bygg.

Tað er ikki vert at velja bygg (til búingar í hvussu er) við ongum kali, uttan so er tað er eitt stykki sum kann hugsast at hava kalitøðu eftir frá í fjør.

4) Eplir.

Tað er ógvuliga ivasamt, um eplir geva nakra grøði við berum handilstøðum tá ið einki kali er. Ti er at ráða fólki til:

a) Nýt fjóstøð til eplaveltingina.

b) Er lítið til av fjóstøðum, gev so bert hálva tøðu av teimum og t. d. 15 kg av salpetur og 10 kg av superfosfat á tunnulendið afturat.

c) Hann, ið eingi fjóstøð eigur, roynir og býti um handilstøð og fjóstøð við onkran ið ríkiligt eigur. — 100 kg av fjóstøðum svara til 1 kg av salpetur og 1 kg av superfosfat í umbýti.

d) Fáast eingi fjóstøð royn so og fá tara til hálva tøðuna, og so salpetur og superfosfat afturat sum undir b) nevnt. — Tað er ivaleyst heldigari bert at hava hálva tøðu av tara og salpetur og superfosfat afturat enn fulla tøðu av tara.

e) Tak øll sanktøð (náttúrustøð, torvesku, land, fiskaslógv o. a.) til brúks. Hálv tøða av hesum og superfosfat og salpetur afturat sum undir b) nevnt er væl brúklig tøða.

f) Er tað onkur, ið ongum av hesum undannevnda kann hjálpa sær við, taki so og velti eplini í einum stykkið sum var væl tøða